9. Digitális rendszertervezés - Szintézis FPGA technológiára

Szerző: Horváth Péter, 2016. Verilog HDL-re átdolgozta: Ress Sándor, 2019. Utolsó módosítás: 2023. 05. 11.

A Szintézis FPGA technológiára c. laboratóriumi gyakorlat során az Altera Quartus II fejlesztői környezetét és a DE0 fejlesztőkártyát használjuk. A szintézis lépéseit az RTL modellezés és szimuláció c. laboratóriumi gyakorlat elméleti összefoglalójában bemutatott fel/le számláló egység módosított változatának szintézisén keresztül vizsgáljuk. A 9-1. ábra összefoglalja a számláló Verilog modelljén elvégzett módosításokat.

```
module counter (
 4
          input
                            clk,
          input
                            reset n,
 6
          input
                            enable,
                                                       A számláló 8 bites a korábbi 4 helyett
 7
          input
                            direction,
                            parallel_in,
 8
          input[7:0]
                            load_n,
 9
          input
          output reg[7:0] cout
                                             A párhuzamos betöltő bemenetet alacsony aktívra
11
                                                 változtattuk, mert a DE0 fejlesztőkártyán lévő
12
     reg[25:0] delay_counter;
                                                         nyomógombok is ilyen működésűek
13
     reg enable increment;
14
15
     always @ (posedge clk)
                                                             Beiktattunk egy ún. pre-scaler
16
    □begin: PRE_SCALER
                                                                 áramkört, amely a bejövő
          if (delay_counter -- 50000000)
17
                                                              50MHz-es órajelet leosztva a
18 🖨
          begin
                                                                   számlálás ütemét kb. 1
19
              delay counter <= 0;
                                                                    másodpercre állítja be
               enable_increment <- 1;
20
21
          end
          else
23
          begin
24
              delay_counter <= delay_counter + 1'b1;</pre>
25
               enable increment <= 0;
26
          end
27
     end
28
29
      always @ (posedge clk or negedge reset_n)
30
   □begin: COUNTER
31
          if (reset n == 0)
               cout <- 8'b0;
33
          else
34
               if (enable)
35 🖨
               begin
36
                   if (load_n == 0)
37
                        cout <= parallel_in;
                   else if (enable_increment)
39
                   begin
40
                        if (direction == 1)
41
                            cout <- cout + 1'b1;
42
43
                            cout <= cout - 1'b1;
44
                   end
45
               end
46
     end
47 endmodule
```

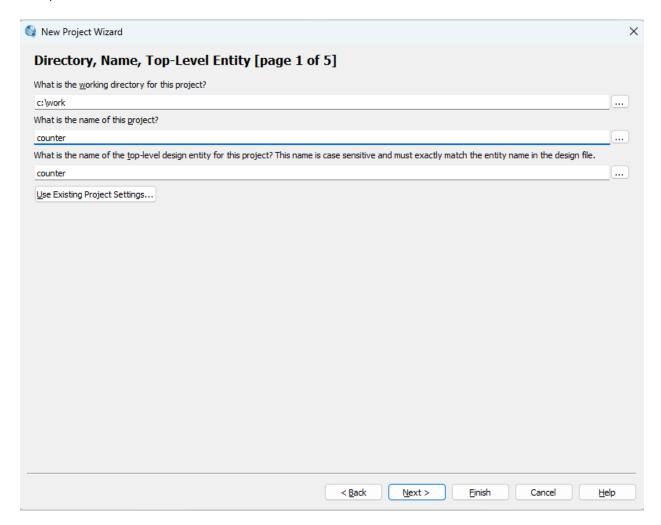
9-1. ábra A módosított számláló Verilog modellje

A számláló Verilog modelljét az *Altera DE0* fejlesztőkártyán rendelkezésre álló hardverkörnyezethez illesztettük a következő módon:

- A fejlesztőkártyán 10 db kétállású kapcsoló van, amelyekből egy a globális engedélyezés, egy a számlálás iránya. A fennmaradó 8 kapcsolót felhasználhatjuk egy 8-bites buszként a számláló inicializálására a párhuzamos betöltés funkcióval. A számláló tehát immár 8bites.
- A számláló értékét a kártyán rendelkezésre álló 10 db LED közül az alsó nyolcon fogjuk megjeleníteni.
- A párhuzamos betöltést a rendelkezésre álló 3 nyomógomb közül az egyik valósítja meg, negált logikával. A lenyomott gomb logikai alacsony szintet kényszerít a megfelelő I/O lábra.
- A kártyán egy 50 MHz-es kristályoszcillátor áll rendelkezésre. Annak érdekében, hogy a számlálás jól megfigyelhető legyen, egy ún. pre-scaler áramkört iktatunk be, amely a számláló órajelének frekvenciáját látszólag kb. 1 Hz-esre módosítja. Valójában nem órajel-leosztásról van szó, csak a számlálást egy olyan belső engedélyező jelhez kötöttük, amely másodpercenként csupán egyszer aktív.

Az *Altera Quartus II* egy integrált fejlesztőkörnyezet, amely hatékony felületet nyújt a szintézis lépéseinek végrehajtásához. A fejlesztés során minden lépés elvégezhető a grafikus felhasználói felületen keresztül, de lehetőség van parancssorból történő használatra is. A szintézis lépéseit ebben az anyagban is bemutatjuk, hogy ne kelljen az előző laborok anyagait is böngészni.

A szintézist egy új projekt létrehozásával kezdjük. Új projektet a *File* menü *New Project Wizard...* parancsával hozhatunk létre. Ekkor egy párbeszédablak-sorozat segítségével beállíthatjuk a projekt legfontosabb részleteit. Az első ablak egy bevezetés (*Introduction*), amely bemutatja, hogy a varázsló milyen beállításokat tesz lehetővé. A *Next* gomb segítségével lépjünk át a következő ablakra, ahol a projekt helyét és nevét adhatjuk meg, valamint azt, hogy a HDL forrás hierarchiájában melyik a legfelső szintű (*toplevel*) modul, amelyiket szintetizálni szeretnénk (9-2. ábra).

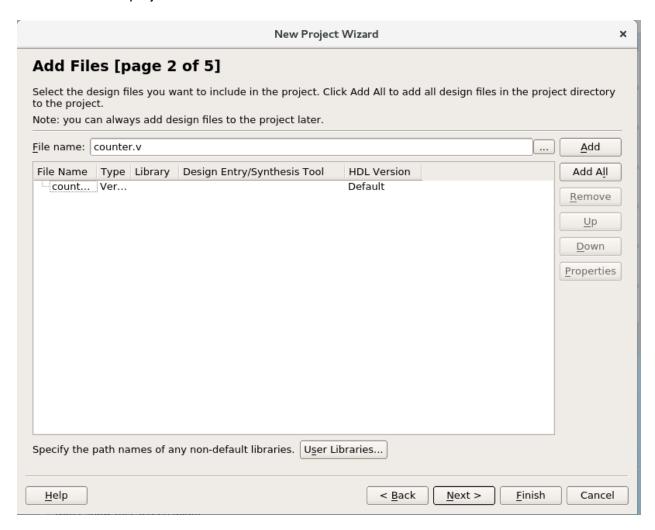

9-2. ábra Az új projekt helye, neve és a toplevel modul neve

Az új projektet érdemes a C:\Work könyvtárban kell létrehozni. Ha nem létező könyvtárat adtunk meg, akkor a program rákérdez, hogy létrehozhatja-e azt. Hagyjuk jóvá az új könyvtár létrehozását!

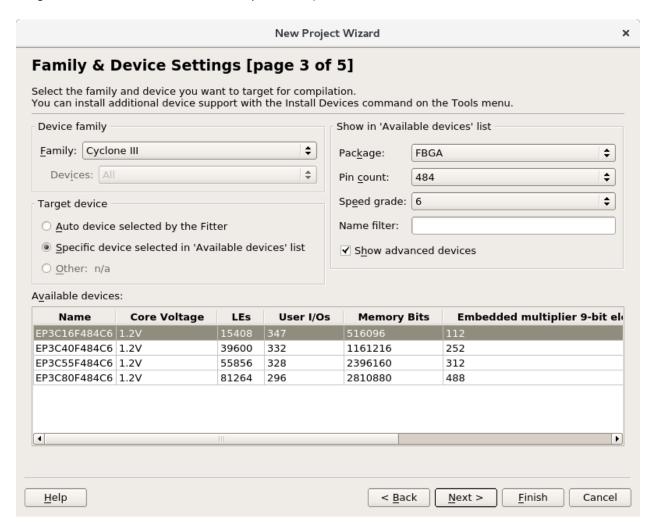
Ügyeljünk arra, hogy a top-level design entity-t, **counter** helyesen adjuk meg. Itt a fő modul nevét kell megadni, nem pedig a forrásfájl nevét. Természetesen ezt később megváltoztathatjuk.

A következő ablakban lehetőségünk van forrásfájlok hozzáadására. A *counter.v* forrásfájl betallózása után ne felejtsünk el az *Add* gombra kattintani (9-3. ábra)! Forrásfájlokat természetesen a projekt létrehozása után is tudunk hozzáadni.

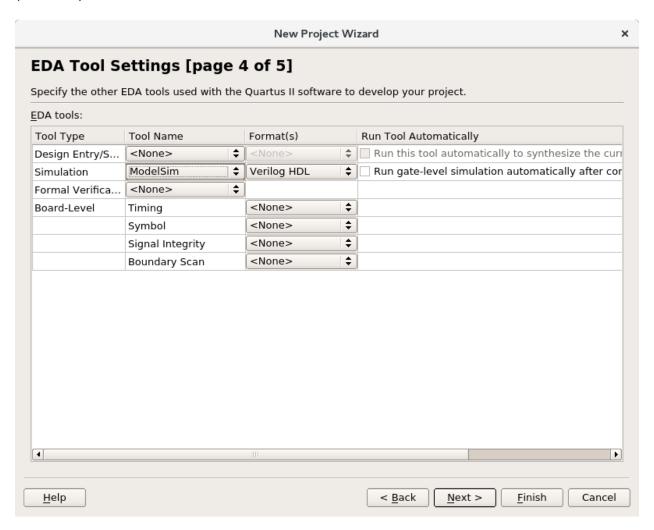
9-3. ábra Forrásfájlok hozzáadása

A forrásfájlok hozzáadása után a **Next** gombra kattintva az FPGA eszközcsalád és azon belül a konkrét eszköz kiválasztására van lehetőség. A *DE0* fejlesztőkártyán egy Cyclone III FPGA kapott helyet, amelynek típusazonosítója a tokról leolvasható: *EP3C16F484C6*. A grafikus felület az eszköz gyorsabb kikeresése céljából szűrők beállítását teszi lehetővé. Az eszközcsalád (*Family*) mezőben válasszuk a *Cyclone III-*at, a tokozásnál (*Package*) *FBGA-*t (*Flip-chip Ball Grid Array*), a kivezetések számánál (*Pin count*) *484-*et és a sebességnél (*Speed grade*) - amely a gyártástechnológiára utal - *6-*ot. Ezeknek a szűrőbeállításoknak négy különböző eszköz felel meg, ezek közül válasszuk az elsőt (9-4. ábra)!

9-4. ábra Eszközcsalád és eszköz kiválasztása

Az eszköz kiválasztása után már csak egy beállítás van hátra. Bár a számláló áramkörünk működését a fejlesztőkártyán fogjuk ellenőrizni, a teljesség kedvéért bemutatjuk, hogy miként lehet előállítani azokat a fájlokat, amelyek az időzítési szimulációhoz szükségesek, nevezetesen a post-layout HDL modellt (amelyet FPGA technológia esetén post-place&route modellnek hívnak) és az időzítési viszonyokat leíró SDF fájlt. Ahhoz, hogy ezek a fájlok a nekünk megfelelő formátumban generálódjanak, ki kell választanunk a verifikációs környezetet és a generált kapuszintű modell nyelvét. Ehhez az *EDA Tool Settings* ablak *Simulation* sorának *Tool Name* mezőjében állítsuk be a *ModelSim*-et, a *Format(s)* mezőben pedig válasszuk a *Verilog HDL*-t (9-5. ábra).

9-5. ábra A kimeneti modell-generáláshoz szükséges beállítások

Ezek után a **Next** gombra kattintva egy összegzést kapunk, amelyet a **Finish** gombbal hagyhatunk jóvá.

Mielőtt elkezdenénk végrehajtani a szintézis lépéseit, másoljuk az órajel és időzítési követelményeket tartalmazó SDC fájlt a projektkönyvtárba!

A funkcionalitáson kívül a specifikáció részét képezik a leendő áramkör működési feltételei is. Ezek közül elsődleges jelentőségűek az időzítéssel kapcsolatos megkötések (órajel-frekvencia, amelyen az áramkörnek működnie kell). E megkötések formális megfogalmazására az ún. SDC (*Synopsys Design Constraints*) formátumot használjuk. A 9-6. ábra egy SDC fájlt mutat, amely egy 50 MHz-es órajelet és 0,2 ns-os be- és kimeneti késleltetéseket definiál.

Az SDC fájl szerepe kettős: az ún. *timing-driven szintézis* során - amikor az RTL szintézis célja nem a lehető legkisebb és nem is a lehető leggyorsabb áramkör, hanem az az áramkör, ami minimális erőforrásigénnyel képes teljesíteni az időzítési követelményeket - peremfeltételkét szolgál a szintézist végző szoftver számára, másrészt felhasználható az ún. statikus időzítés-analízis (*Static Timing Analysis*, *STA*) során a szintetizált áramkör időzítési viszonyainak ellenőrzésére. A szintetizált áramkör kapuinak - és a fizikai szintézis előrehaladottságától függően a vezetékezésnek - a késleltetése ismert. Ezt az ismert késleltetést összevetve az SDC fájlban megfogalmazott megkötések által indikált maximálisan megengedhető késleltetésekkel könnyen megállapítható, hogy a leszintetizált áramkör megfelel-e az elvárásoknak. E módszer előnye, hogy sokkal gyorsabb, mint az időzítési szimuláció, hátránya, hogy csak azokat a lokális adatutakat képes ellenőrizni, amelyeket az SDC fájl "lefed". Ha a leszintetizált áramkörben olyan lokális adatúton van időzítési hiba, amelyről az SDC fájl "nem nyilatkozott", akkor a hiba rejtve marad.

```
create_clock -period 20 -name clk [get_ports clk]

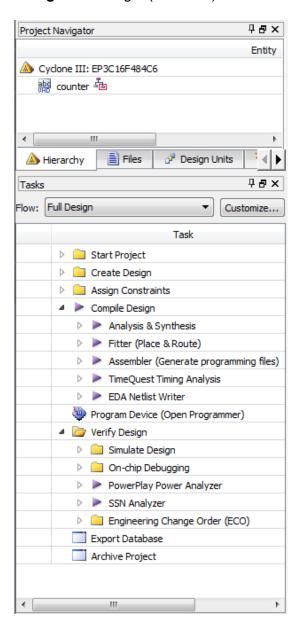
set_input_delay -clock clk 0.2 [all_inputs]

set_output_delay -clock clk 0.2 [all_outputs]

derive_clock_uncertainty
```

9-6. ábra: Példa SDC fájl

A grafikus felület bal oldalán található *Project Navigator* ablak tetején a HDL modell szerkezetét, alján pedig a szintézis elvégzendő részfeladatainak felsorolását láthatjuk. A *Flow* nevű legördülő menüben válasszuk a *Full Design* lehetőséget (9-7. ábra)!

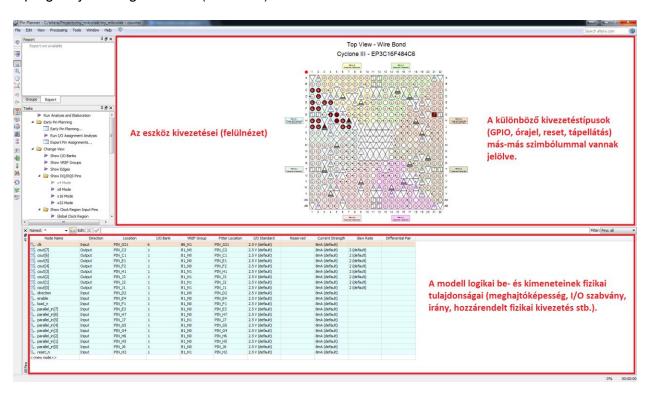
9-7. ábra A Project Navigator ablak

A következő lépés a HDL modell szintaktikai ellenőrzése és szerkezetének feltérképezése. A *Project Navigator* ablakban a *Compile Design* menüpont alatt található *Analysis & Synthesis* almenüben kattintsunk duplán az *Analysis & Elaboration* parancsra! Ha a teljes kódbázis szintaktikailag helyesnek bizonyul, akkor a szintézis eszköz egy belső reprezentációt készít a HDL modellről (*elaborate*), amely során további, immár szemantikai ellenőrzésekre is sor kerül. E lépés eredménye a HDL modell struktúráját tükröző elvont, a szintézis eszközre jellemző

modell, amely egy könyvtárszerkezetre emlékeztető formában tárolja a terv egyes elemeinek, tervezési egységeinek hierarchiáját.

A HDL modell beolvasása és elemzése után már ismertek a modell logikai kivezetései, amelyeket az FPGA eszköz általános célú kivezetéseihez kell hozzárendelnünk. Ez a lépés az ún. *kivezetés-hozzárendelés (pin assignment)*. Ha egy már elkészült PCB-n (*Printed Circuit Board*) helyet foglaló FPGA-ról van szó (ahogy esetünkben is), akkor a logikai kivezetések fizikai megfelelőinek kiválasztása nem teljesen önkényes. Egy logikai kimenetet értelemszerűen egy meghajtást igénylő, míg egy logikai bemenetet egy meghajtó jellegű erőforrásra kell kapcsolnunk. A felhasznált fejlesztőkártya felhasználói dokumentációja tartalmazza azt az információt, hogy a PCB egyes erőforrásai (LED-ek, kapcsolók stb.) az FPGA melyik kivezetéséhez vannak hozzákapcsolva.

A kivezetés-hozzárendelés a Quartus II környezetben az **Assignments** menü **Pin Planner** nevű alprogramjával végezhető el (9-8. ábra).

9-8. ábra Pin Planner

A kivezetésekre vonatkozó táblázatban elegendő a *Location* oszlopot kitölteni a 9-9. szerint. A kitöltés során a pin nevéből csak a helyzetét rögzítő betű-szám kombinációt (pl. G21) kell beírni, a többit a szoftver automatikusan kiegészíti.

Node Name	Direction	Location
in_ clk	Input	PIN_G21
out cout[7]	Output	PIN_C2
out cout[6]	Output	PIN_C1
cout[5]	Output	PIN_E1
cout[4]	Output	PIN_F2
out cout[3]	Output	PIN_H1
cout[2]	Output	PIN_J3
cout[1]	Output	PIN_J2
cout[0]	Output	PIN_J1
in_ direction	Input	PIN_D2
in_ enable	Input	PIN_E4
in_ load_n	Input	PIN_F1
parallel_in[7]	Input	PIN_E3
parallel_in[6]	Input	PIN_H7
parallel_in[5]	Input	PIN_J7
in[4] parallel_in[4]	Input	PIN_G5
parallel_in[3]	Input	PIN_G4
parallel_in[2]	Input	PIN_H6
in_ parallel_in[1]	Input	PIN_H5
parallel_in[0]	Input	PIN_J6
in_ reset_n	Input	PIN_H2

9-9. ábra A logikai kivezetések összerendelése a fizikai lábakkal

Ha a kivezetés-hozzárendelést a 9-9. szerint végezzük el, akkor a számláló kivezetései az alábbi, a fejlesztőkártyán rendelkezésre álló erőforrásokkal lesznek összekapcsolva:

- órajel (clk): 50 MHz-es kristályoszcillátor
- reset (reset n): BTN0 (nyomógomb)
- párhuzamos betöltés (load n): BTN2 (nyomógomb)
- számlálás engedélyezése (enable): SW8 (kapcsoló)
- számlálás iránya (direction): SW9 (kapcsoló)
- 8-bites párhuzamos bemenet (parallel in): SW0-SW7 (kapcsolók)
- számláló értéke (cout): LEDG0-LEDG7 (LED-ek)

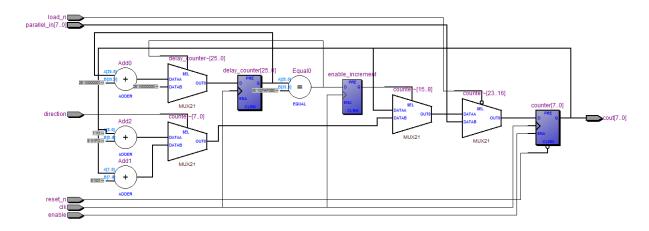
A *Pin Planner* a *File* menü *Close* parancsával zárható be.

Ezután a *Project Navigator* ablak *Compile Design* parancsára duplán kattintva a program a következő lépéseket automatikusan elvégzi:

- Analysis and Synthesis: Generikus szintézis és mapping.
- Fitter (Place & Route): Csoportképzés, elhelyezés és huzalozás.
- Assembler (Generate programming files): Bitfolyam előállítása.
- *TimeQuest Timing Analysis*: Statikus időzítés-analízis (lásd: Szintézis standard cellás ASIC technológiára c. laboratórium elméleti összefoglaló: 7.4.1. pont).
- EDA Netlist Writer. Post-Place&Route modell és SDF fájl generálása.

A szintézis eredménye a következőképpen ellenőrizhető: nyissuk le a *Project Navigator* ablak *Analysis and Synthesis* pontját, azon belül pedig keressük a *Netlist Viewers* mappát, amelyben

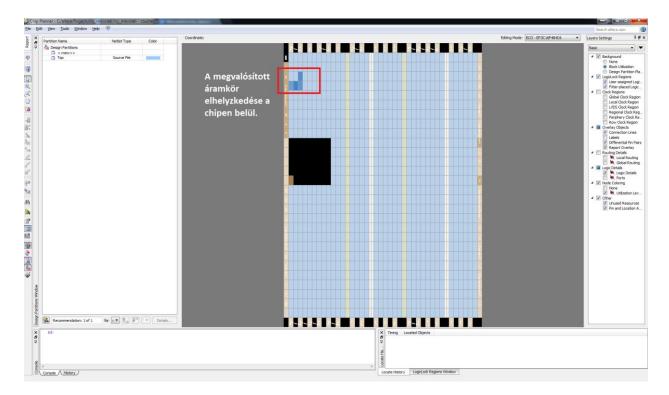
három különböző alkalmazás áll rendelkezésre a szintézis ellenőrzésére. Az *RTL viewer* - ahogy neve is utal rá - az RTL modell alapján elkészített, RTL és kapuszintű erőforrásokat tartalmazó netlista (9-10. ábra).

9-10. ábra A számláló áramkör kapcsolási sémája

Bár összetett rendszerek esetén egy ilyen kapcsolási rajz nehezen átláthatónak tűnhet, arra kiválóan alkalmas, hogy az RTL tervező eldöntse, hogy a szintézis szoftver valóban azt az áramkört valósította meg, amelyet ő elképzelt. A *State Machine Viewer* hasonló célú alkalmazás az állapotgépek megvalósításának ellenőrzésére, a *Technology Map Viewer* segítségével pedig ellenőrizhető a post-mapping modell kapcsolási rajza.

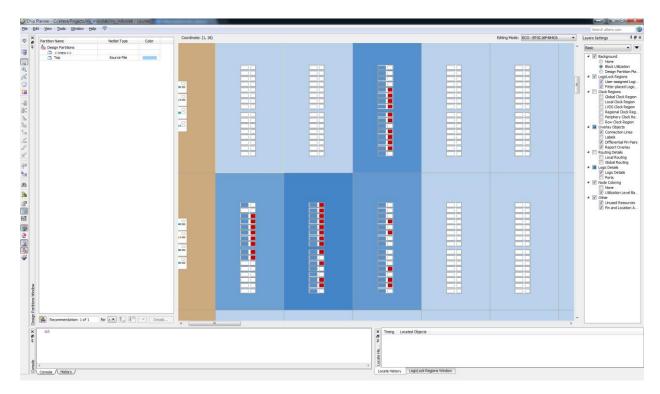
Az automatizált elhelyezés és huzalozás eredményét is megtekinthetjük a *Chip Planner* alkalmazás segítségével, amely a *Tools* menü *Chip Planner* parancsával indítható el (9-11. ábra).

9-11. ábra Chip Planner

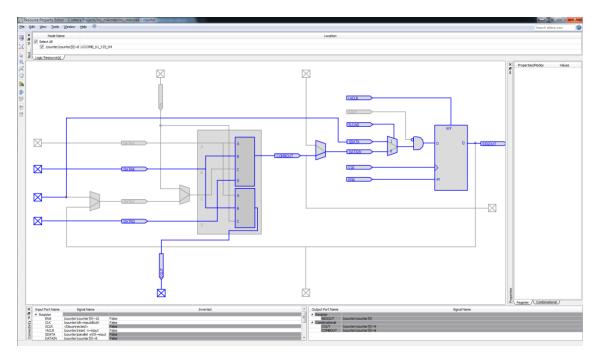
A *Chip Planner* az eszköz felülnézeti képét mutatja, kiemelve az egyes logikai blokkokat és heterogén architekturális elemeket. Az ábrán világoskék színnel jelölt LAB-ek (Logic Array Block) árnyalata kihasználtságuktól függően változik; minél több BLE foglalt az adott LAB-en belül, annál sötétebb a hozzá tartozó téglalap. Látható, hogy a számláló áramkör nem igényel sok erőforrást, egészen kis részét foglalja csak el a rendelkezésre álló LAB-eknek. Ha ráközelítünk a foglalt területekre, az áramkör szerkezete a legapróbb részletekig megfigyelhető.

Noha ugyanazt az RTL modellt szintetizálta, az elrendezés nem biztos, hogy megfelel az itt találhatóknak. FPGA-k esetében tipikusan véletlenszámmal segített (random constrained) optimalizációt használnak mind az elhelyezés, mind a huzalozás esetén.

9-12. ábra A számláló áramkör által felhasznált LAB-ek

A 9-12. ábrán megfigyelhető a LAB-ekben helyet foglaló 16 BLE. A BLE-k egy-egy kék és piros téglalappal vannak jelölve. A piros téglalapok az adott BLE regiszterének, a kék pedig LUT-jának a kihasználtságát jelzik. Egy BLE-re duplán kattintva azt is megfigyelhetjük, hogy az adott BLE konfigurációja milyen áramköri részletet valósít meg (9-13. ábra).

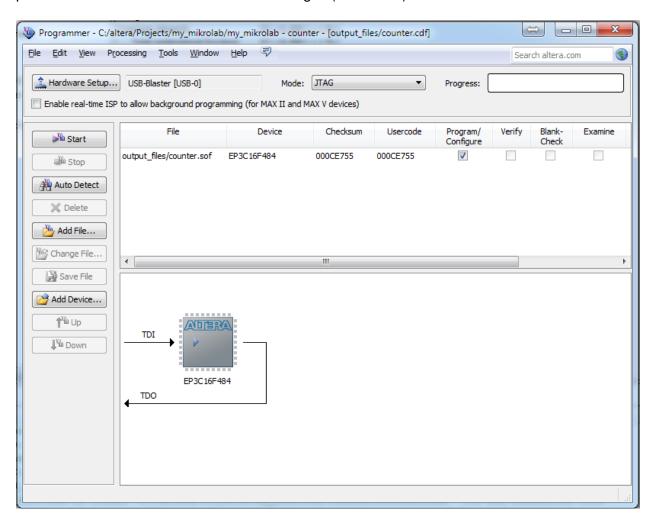

9-13. ábra BLE konfigurációja

A szintézis minden lépését elvégeztük, így nincs más hátra, mint kipróbálni az áramkört élesben.

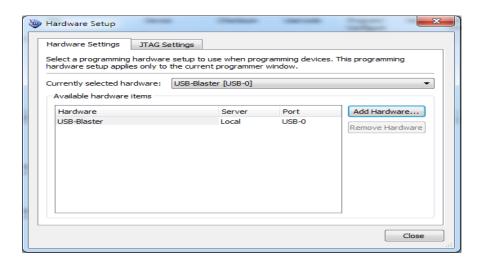
Ha még nem tettük meg, csatlakoztassuk a kártyát USB-n keresztül! Ne felejtsük el bekapcsolni a piros nyomógombbal ③ . Szép demo villogást kell látnunk. Az USB elegendő tápfeszültséget ad, a külső tápra nincs szükség. A bal alsó SW11 kapcsoló maradjon "RUN" állásban! A "PROG" állás a konfiguráló FLASH EEPROM írására szolgál, resetkor innen íródik be automatikusan az FPGA konfiguráció. Erre most nem lesz szükség, működés közben fogjuk újrakonfigurálni.

A konfigurációs memória tartalmának feltöltése az eszközre a *Tools* menü *Programmer* parancsával indítható alkalmazással lehetséges (9-14. ábra).

9-14. ábra Programmer

Ha a bal felső sarokban lévő *Hardware Setup* mezőben *No Hardware* feliratot látunk, akkor a *Hardware Setup* gombra kattintva a lehetséges hardverelemek közül válasszuk az *USB Blaster*t (9-15. ábra).

9-15. ábra USB Blaster kiválasztása

Ezután a **Programmer** ablak felső mezőjében megjelenik az aktuális projektünkben már rendelkezésre álló programozófájl (output_files/counter.sof), alsó mezőjében pedig látni fogjuk azt a JTAG láncot, amelyet a program az adott programozófájllal kompatibilisnek ismert fel. Ha a programozófájl nem jelent meg automatikusan, akkor bal oldali gombsor **Add File...** gombjával kézzel is kijelölhetjük azt. A bal oldali gombsor start gombjára kattintva a letöltés elkezdődik. A sikeres letöltést a jobb felső sarokban elhelyezkedő **Progress** mező "100% (Successful)" felirata jelzi.

9.1. Elvégzendő feladat

Az előző két laboron megismert tervezési módszerek és a demo projekt felhasználásával alkosson valami látványosat! (de legalábbis ami villog ③) Fotót tegyen a jegyzőkönyvbe!

Ötletek: (a feladat nehézségét a csillagok száma próbálja szemléltetni, de ez szubjektív)

- Knight Rider 8 LED-del, egy LED mozog jobbra balra (*)
- Knight Rider extra, mind a 10 LED használatával, 3 LED mozog jobbra balra és a két végén "kimegy" a LED. (**)
- Knight Rider full extra: a középső LED teljes, jobbra-balra pedig fele fényerővel világítson, sebessége nyomógombokkal szabályozható legyen! (***)
- LED fényerő szabályozó a nyomógombokkal (**)
- A számláló értékének kijelzése a hétszegmenses kijelzőn, hexadecimálisan (*)
- A számláló átalakítása BCD számlálóvá és kijelzése a hétszegmenses kijelzőn (**)
- Dobókocka. Valamelyik nyomógomb lenyomásakor pörög a hétszegmenses kijelző, ahogy csak tud, elengedéskor megáll (ez elég véletlen lesz) és kijelzi az értéket 1-6 között.
 (**)
- Félkarú rabló a 4 hétszegmensen kijelzőn (***)
- Hexspeak scroll a hétszegmenses kijelzőkön (**)
- Jöhet saját ötlet is, ha látványos, jövőre bekerül ebbe a sillabuszba is.

9.2. Jótanácsok

- 1. Ez nem egyszerű, pontosan követni kell a sillabuszt, a legkisebb hiba is nem működő áramkörhöz vezethet. Tapasztalatok alapján a páros munka hatékonyabb.
- 2. A prescaler áramkört ne vegye ki a tervből, ha valamilyen látható LED-es villogtatás a feladat. 50MHz-en valószínűleg lassú lesz a szeme, hogy ellenőrizni tudja . Egy tízszeres gyorsítás viszont hasznos lehet.
- 3. Módosítás után a teljes szintézist meg kell csinálni, nem csak az *Analyze...* stb-t. A legegyszerűbb a felső menüsoron a *"Start Compilation"* gomb nyomkodása (ugyanitt a Programmer... ez a kettő kell, más nem 😂

- Csak nem blokkoló értékadást (<=) használjon.
- 5. Ne felejtse el, hogy szinkron hálózatot tervez. Az értékadások nem sorban következnek, mint a programozásban, hanem egyszerre, hiába írtuk a forrásban egymás után. Az értékadás bal oldala egy flip-flop bemenete, emiatt csak a következő órajelben kapja csak meg az értéket.
- 6. Ha a modul be és kimeneteit megváltoztatja, a változást a Pin Plannerben is át kell vezetni. Különösen, ha egy jelet eltávolít, mert ilyenkor a Quartus az innovatív "Can't fit in device" hibaüzenetet adja.
- 7. A pin kiosztás a mellékelt DE0_User_manual.pdf file-ban található.